

УДК 376-054.62 – 044.22:5

**МОВНІ ЗАСОБИ
ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ
ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ
БІОЛОГІЇ НА ПІДГОТОВЧОМУ ФАКУЛЬТЕТІ**

Левіна М.М. (Харків)

У статті розглядаються деякі засоби підвищення мотивації під час навчання іноземних студентів біології, зокрема, методи семантизації фахової лексики, рольові ігри та елементи проблемного навчання. Даються практичні рекомендації з використання цих засобів.

Ключові слова: іноземні студенти, мотивація, проблемне навчання, рольова гра, семантизація.

Лёвина М. Н. Языковые средства повышения мотивации при обучении иностранных студентов биологии на подготовительном факультете. В статье рассматриваются некоторые средства повышения мотивации при обучении иностранных студентов биологии, в частности, методы семантизации специальной лексики, ролевые игры и элементы проблемного обучения. Даются практические рекомендации по применению этих средств.

Ключевые слова: иностранные студенты, мотивация, проблемное обучение, ролевая игра, семантизация.

Levina M. M. Language Means of Increasing Motivation in Teaching Biology to Foreign Students at the Preparatory Department. Some means of increasing motivation in teaching Biology to foreign students, in particular, methods of the semantization of the special vocabulary, the role play and the problem-solving method, are considered in the paper. Practical recommendations on the usage of these means are given.

Key words: foreign students, motivation, problem-solving method, role play, semantization.

Як відомо, мотивація є однією з найважливіших умов успішності навчання, тому перед викладачами стоїть завдання – розробити систему методів навчання, які сприяють підвищенню мотивації, а отже, й підвищенню ефективності навчання.

Об'єктом дослідження статті є методи підвищення мотивації навчання іноземних студентів на заняттях з біології на початковому етапі.

Актуальність цього дослідження зумовлена пошуком ефективних шляхів підвищення рівня знань із біології у іноземних студентів та необхідністю вдосконалення методів їх підготовки до слухання лекцій російською мовою на першому курсі вищих навчальних закладів медико-біологічного профілю.

Предметом дослідження є особливості використання методів семантизації фахової лексики, ролевих ігор та елементів проблемного навчання з метою підвищення мотивації навчання.

Метою статті є розгляд вищевказаних методів підвищення мотивації та розробка рекомендацій щодо їх використання на заняттях із біології.

Оскільки ефективність навчання тісно пов'язана з мотивацією, однією з найважливіших завдань, що стоять перед педагогами,

є пошук методів навчання, які сприяють підвищенню мотивації навчальної діяльності студентів.

Найціннішим мотивом навчальної діяльності виступає пізнавальний інтерес [8: 26]. У педагогічній практиці пізнавальний інтерес розглядається як стимул процесів навчання та виховання, як засіб активізації пізнавальної діяльності студентів, ефективний інструмент викладача, який дозволяє йому зробити процес навчання привабливим, виділити у навчанні саме ті аспекти, які можуть привернути до себе недовільну увагу студентів, примусять активізувати їхнє мислення, захоплено працювати над навчальним завданням [8: 21].

Одним з найважливіших завдань, які стоять перед іноземними студентами медико-біологічних спеціальностей на початковому етапі вивчення біології, є засвоєння фахової лексики. Потреба в навчанні студентів професійної термінології викликана тим, що саме термінологія є центральним елементом мови спеціальності, носієм основного предметного змісту [5: 85]. Активне оволодіння термінологічною лексикою полегшує процес навчання, формує вокабулярій майбутнього фахівця [1: 126]. У свою чергу, перед викладачем стоїть завдання – розробити таку систему методів семантизації та закріплення фахової лексики, яка б максимально ефективно сприяла її засвоєнню.

На початковому етапі презентацію фахових термінів проводять, використовуючи такі методи семантизації лексики, як дефініція, наочність та аудіовізуальні засоби навчання, переклад на рідну мову студентів.

Розгляньмо особливості їх використання на заняттях з біології. Біологічні терміни найчастіше вводяться за допомогою дефініції, наприклад: *«Изменчивость – это способность организмов изменять свои признаки и свойства. Изменчивость происходит под воздействием внешней среды или появляется в результате хромосомных перестроек и их адаптации»* [7: 273]. При цьому доцільно, проговорюючи терміни, записати їх на дошці, після чого студенти повинні занотувати їх у свої зошити. Таким чином, до роботи залучаються основні види пам'яті: зорова, слухова та моторна.

Інколи під час репрезентації термінів ми використовуємо переклад на рідну мову студентів, також студенти користуються словниками (у тому числі, електронними) під час самостійної роботи з фаховою

лексикою. У процесі позааудиторної роботи, працюючи з текстовим матеріалом підручника з біології, студенти також повинні приділяти особливу увагу вивченню термінології.

Особливий інтерес у англомовних студентів викликають терміни, під час перекладу яких з англійської мови на російську спостерігаються розбіжності, тобто переклад відбувається не шляхом «кальки», наприклад, “dog-rose” – шиповник, “dog-bee” – трутень, “dog-wood” – кизил, “dog-ape” – бабуїн, “dog-berry” – волчья ягода (свидина), “wild-boar” – вепрь, “blackthorn” – тёрн, “whitethorn” – боярышник. Зокрема, привертають увагу студентів і зоологічні та ботанічні терміни з елементами:

- 1) - fly: “butterfly” – бабочка, “dragon-fly” – стрекоза, “gad-fly” – овод, “fruit fly” – дрозофила, “sand fly” – москит;
- 2) - fish: “flat fish” – камбала, “sheat-fish” – сом, “wolf-fish” – зубатка полосатая, “dog-fish” – морская собака (акула);
- 3) - cock: “wood-cock” – вальдшнеп, “black-cock” – тетерев, “peacock” – павлин;
- 4) - berry: “raspberry” – малина, “strawberry” – земляника, клубника, “gooseberry” – крыжовник, “cranberry” – клюква;
- 5) grass -: “grass-snake” – уж, “grasshopper” – кузнечик;
- 6) wood -: “wood-grouse” – глухарь, “woodpecker” – дятел, “wood-louse” – мокрица;
- 7) water -: “water-hen” – камышовка, “water-lily” – кувшинка, “water-melon” – арбуз;
- 8) sea -: “sea-ape” – калан, “sea-bear” – морской котик, “sea-calf” – тюлень, “sea-jelly” – медуза, “sea-gull” – чайка;
- 9) ground-: “ground-hog” – сурок лесной американский, “ground-nut” – арахис, “ground oak” – карликовый дуб, “ground-squirrel” – бурундук.

Використання наочності під час репрезентації фахової лексики дуже важливе з точки зору її впливу на засвоєння матеріалу, оскільки вдало підібрані засоби наочності забезпечують позитивну емоційну атмосферу на занятті, яка підготовлює сприйняття [6: 10], вони також чинять безпосередній психологічний та емоційний вплив,

концентрують увагу, сприяють кращому засвоєнню матеріалу, викликають у студентів пізнавальний інтерес [2: 44]. Пізнавальним інтересом психологи вважають специфічну вибірккову спрямованість психічних процесів людини на явища та об'єкти реального світу. Формується стійкий пізнавальний інтерес різними засобами [8: 15]. Одним із них є зацікавленість. Зацікавленість може бути:

- початковим поштовхом пізнавального інтересу;
- опорою емоційної пам'яті;
- своєрідною розрядкою напруженості на занятті;
- засобом переключення емоцій, думок;
- засобом мобілізації уваги та вольових зусиль [2: 44].

Як відомо, пізнавальний інтерес є найбільш дієвим з усіх мотивів навчальної діяльності [8: 15]. І в цьому ми переконуємося на заняттях, використовуючи елементи проблемного навчання, головною рисою якого є те, що студенти не одержують готову інформацію від викладача, а здобувають її у процесі самостійної роботи над вирішенням проблеми. Найчастіше у студентів викликають здивування та створюють проблемну ситуацію під час навчання такі елементи, як новітність інформації, незвичайність, несподіваність, дивність. У сукупності вони є найсильнішими збуджувачами пізнавального інтересу, які загострюють емоційно-мисленнєві процеси. Саме вони змушують спостерігати, вести пошук, здогадуватися, знаходити вихід з проблемної ситуації [8: 30]. При цьому викладач не є пасивним глядачем, своїми влучними запитаннями він нашоує студентів на пошук правильного рішення. Тому його головним запитанням є не «Що?», «Де?» або «Коли?», а «Чому?», і саме це запитання примушує студентів замислитися над причиною та сутністю явищ. Наприклад, «Чому у людини підвищується температура тіла, коли вона хворіє на грип?», «Чому людина хворіє, коли у неї знижується рівень гемоглобіну в крові?»

Таким чином, у процесі самостійної роботи над вирішенням проблемного завдання напрацьовуються навички дослідницької діяльності, вміння робити аналіз здобутої інформації, узагальнення, логічні висновки. Отже, самостійна діяльність студентів сприяє розвитку професійної комунікативної компетенції, підвищенню мотиваційного рівня, якнайкраще готує до майбутньої професійної діяльності [3: 44].

Ефективним засобом засвоєння та закріплення мовного матеріалу вже давно визнано рольові ігри, адже саме цей засіб забезпечує всебічний розвиток мовлення іноземних студентів в умовах, наближених до реальних, озброює їх саме тими знаннями, які необхідні у практичній діяльності [4: 126]. Метою імітаційно-моделюючої гри як способу практичного оволодіння іноземною мовою є формування, удосконалення та розвиток навичок і вмінь студентів у різних видах мовленнєвої діяльності шляхом багаторазового та різноманітного виконання мовленнєвих дій, які стають особистісно значущими для суб'єкта навчання, оскільки є вмотивованими участю в ігровій діяльності. В основі цієї гри – організація спілкування між студентами згідно з розподілом ролей та визначенням ігрового сюжету [4: 127]. Імітаційно-моделюючі ігри мають великі навчальні можливості. Їх використання сприяє кращому розвитку діалогічного та монологічного мовлення. Під час роботи над імітаційно-моделюючими іграми активно розвивається уява студентів. Ігри вчать міркувати, формують у студентів навички самостійного висловлювання своєї думки [4: 128]. Психологічний вплив гри виявляється в інтелектуальному зростанні студентів, оскільки використання гри на занятті забезпечує розвиток потреби в мисленні, що спричиняє інтелектуальну активність, розумову та пізнавальну самостійність, свідомість та ініціативність студентів. Імітаційно-моделююча гра допомагає студентам позбутися страху користування мовою, яку вони вивчають, стимулює увагу та пам'ять, вона також покращує психологічний клімат у групі, формує здатність приймати самостійні рішення, оцінювати свої дії, позитивно впливає на формування у студентів серйозного ставлення до навчання [4: 130]. Для закріплення лексики з курсу анатомії людини доцільно використовувати гру «лікар – пацієнт», яка, без сумніву, завжди зможе викликати жвавий інтерес у студентів, оскільки безпосередньо пов'язана з їхньою майбутньою професією.

Таким чином, використовуючи вищезгадані методи при викладанні біології іноземним студентам на початковому етапі, ми прийшли до висновку, що вони значно підвищують мотивацію, а отже, й ефективність навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барановська Л.В. Навчання студентів професійного спілкування / Л.В. Барановська. – Біла церква : Білоцерков. держ. ун-т, 2002. – 256 с.
2. Воронина Д.О. К вопросу об использовании наглядных средств в практике обучения иностранному языку / Д.О. Воронина // Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі : матеріали V Міжнарод. науково-метод. конф., (Харків, 22 листопада 2012 р.). – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2012. – С. 44–45.
3. Гончарова І.П. Психолого-педагогічні засади викладання мов у аспекті самостійної роботи іноземних студентів-медиків (з досвіду роботи) / І.П. Гончарова // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки : зб. наук. праць. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2012. – Вип. 20. – С. 37–45.
4. Довгоп'ят О.О. Упровадження імітаційно-моделюючих ігор у процесі довузівської підготовки іноземних громадян / О.О. Довгоп'ят // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки : зб. наук. праць. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2008. – Вип. 12. – С. 125–131.
5. Д'яченко Г.П. Причини мовленнєвих проблем засвоєння та використання фахової термінології студентами економічних спеціальностей ВНЗ Сходу України / Г.П. Д'яченко // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки : зб. наук. праць. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2006. – Вип. 10. – С. 84–90.
6. Зотов Ю.Б. Организация современного урока / Ю.Б. Зотов. – М. : Высш. шк., 1984. – 143 с.
7. Хейлік В.Д. Формування вмінь вірогідного прогнозування та запису російською мовою тексту навчальної лекції в іноземних студентів медико-біологічного профілю / В.Д. Хейлік // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки : зб. наук. праць. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. – Вип. 18. – С. 268–275.
8. Щукина Г.И. Проблема познавательного интереса в педагогике / Г.И. Щукина. – М. : Высш. шк., 1981. – 174 с.